

Forvaltningsplan for hjort

2024 - 2026

Stad kommune

Forord

Viltlova § 1 seier at viltet og viltet sine leveområde skal forvaltast i samsvar med naturmangfaldlova og på ein slik måte at naturen sin produktivitet og artsriksdom ivaretakast. Innafor den ramma kan viltproduksjonen haustast til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

I februar 2012 innførte det dåverande Direktoratet for naturforvaltning eit krav om at alle kommunar, der det er ope for jakt på hjort, skal vedta kommunale mål for forvaltninga av hjorten. Dette kravet er nedfelt i § 3 i Forskrift om forvaltning av hjortevilt. Måla skal blant anna ta omsyn til opplysningar om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skadar på naturmangfald, jord- og skogbruk, samt omfanget av viltulykker på veg. Økologiske prosessar skal takast vare på gjennom berekraftig bruk og dyrevelferd skal stå i sentrum i den overordna planen.

Føremålet med dei kommunale måla er å balansere både negative og positive konsekvensar hjorteviltet har for samfunnet, og synleggjere den retninga forvaltninga ønskjer.

Planen er gjeldande i perioden 2024-2026 og seinast innan utgangen av 2026 skal planen evaluerast og reviderast. Om det skjer store endringar som påverkar hjorteforvaltninga i Stad kommune, må det vurderast om planen skal reviderast tidlegare.

Planen er utarbeidd av Landbrukskontoret for Gloppen og Stad kommune. Etter høyringsfristen sitt utløp 07.02.2024, blei den endelege versjonen vedteke av Kommunestyret 07.03.2024.

Hjorteutvalet og styret i storvalda gjer ein formidabel innsats for å få til god og målretta hjorteforvaltning i kommunen. I tillegg gjer jegerane ein stor innsats i å rette seg etter gjeldande avskytingsplan/tildelt løyve for å felle riktig dyr, samt samle inn data i form av sett og felt hjort, og vår- og haustteljing. Kommunen er takksam for innsatsen.

Innholdsliste

1.	Innleiing	2
1.1.	Bakgrunn for planen	2
1.2.	Organisering av hjorteforvaltninga i Stad kommune	3
1.3.	Teljande areal og minsteareal	3
1.4.	Valdstruktur	4
2.	Hjorten i Stad kommune	6
2.1.	Nasjonalt overvakingsprogram	6
2.2.	Merkeprosjekt	7
3.	Utvikling av hjortebestand i Stad kommune	9
3.1.	Fellingsresultat og fellingsprosent	9
3.2.	Alders- og kjønnsamansetjing	10
3.3.	Vår- og haustteljing	11
3.4.	Sett hjort	11
3.5.	Slaktevekter	16
3.6.	Fallvilt og påkøyrslar	17
3.7.	Skadar på inn- og utmark	18
4	Vurdering av mål frå førre planperiode	20
4.1	Vurdering av hovudmål	20
4.2	Vurdering av delmål	21
5	Forvaltningsmål og tiltak	23
5.1	Hovudmål for hjorteforvaltninga i Stad kommune	23
5.2	Delmål	23
	Referansar	29

1. Innleiing

1.1. Bakgrunn for planen

Hjortejakt har ein lang tradisjon i Stad kommune og jakta har i dag ein stor verdi både økonomisk og som rekreasjon. I 2022 vart det felt rundt 985 dyr. Det samla utbytte frå jakta ligg då årleg på 42 - 49 tonn kjøtt og dette har ein verdi på 4 - 7 millionar kroner. Ifølgje tal frå Statistisk sentralbyrå var rundt 490 personar med bustad i Stad kommune registrert som aktive hjortejegerar i 2022/23. I tillegg kjem jegerar frå andre kommunar.

I følgje Forskrift om forvaltning av hjortevilt § 3, skal kommunen vedta målsetjingar for utviklinga av hjortebestanden på bakgrunn av opplysningar om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skadar på inn- og utmark og omfanget av trafikkpåkøyrslar. Naturmangfaldlova og viltlova set rammene for forvaltninga av hjortevilt i Noreg. Dyrevelferdslova set rammer og prinsipp for korleis dyra skal behandlast på ein etisk og forsvarleg måte. I følgje naturmangfaldlova § 8 skal offentlege slutningar som rør ved naturmangfaldet bygge på vitenskapelig kunnskap om artars bestandssituasjon, naturtypars utbreiing og økologisk tilstand, samt effekten av verknadene. Økologiske prosessar skal takast vare på gjennom berekraftig bruk og dyrevelferd skal stå i sentrum i den overordna planen.

Føremålet med den overordna forvaltningsplanen er å få oversikt over status og framtidige utfordringar i den lokale hjorteviltforvaltninga. Den overordna forvaltningsplanen tek opp dei viktigaste momenta kring lokal forvaltning og set fokus på utfordringar, målsetjingar og tiltak for å nå desse. Planen vert styrande for den kommunale forvaltninga og måla i planen blir eit viktig verktøy for å setje rammene for tildelinga av fellingsløyve for vald utan forvaltningsplanar. Planen vert og eit rammeverktøy for vald med forvaltningsplan/bestandsplan, i kraft av at det vert stilt krav om at desse skal ta omsyn til offentlege målsetjingar for å bli godkjende. I planen nyttast terminologien «forvaltningsplan» om plan på storvaldsnivå og «bestandsplan» for planar som gjeld større årsleveområder.

Kommunen skal sjå hjorteforvaltninga på eit overordna nivå, både når det gjeld målsetting, men og ved godkjenning av forvaltningsplanar og tildeling av løyve. Det kan takast omsyn til enkelte lokale variablar, spesielt for vald som forvaltar etter fleirårige planar. Når det gjeld tildeling av årlege løyve, er det planen og teljande areal i samband med ei rask vurdering av sett hjort og tidlegare avskyting som er styrande. Den faktiske forvaltninga av hjorten i felt er det jegeren sjølv som utfører gjennom dei vurderingane og avgjersler som takast på jakt. Innafor dei rammene som er gjeve, er det jegeren som bestemmer kva hjort som blir skote, enten det er på bøen eller i utmark, kolle eller bukk, stor eller liten.

1.2. Organisering av hjorteforvaltninga i Stad kommune

Fylkeskommunen	Juridisk rettleiar for kommunar med omsyn til jakt og viltforvaltning.
Statsforvaltaren	Klageinstans i saker om viltforvaltning for vedtak fatta av kommunen.
Kommunen	Rådgjevar, rettleiar og tenesteytar for rettshavarane og styresmakt i forhold til lovar og forskrifter. Kommunen godkjenner vald og bestandsplanarar, tildeler fellingsløyve og rapporterer jaktstatistikk.
Stad hjorteutval	Rådgjevande organ for hjorteviltforvaltninga i Stad kommune. Valdleiar i storvald med forvaltningsplan blir automatisk medlem av hjorteutvalet, samt to representantar (ein frå Bryggja og ein frå gamle Selje) frå dei mindre valda som er meldt inn i bestandsplanområde.
Eid hjorteutval	Eid hjorteutval er ein sjølvstendig organisasjon for grunneigarar og jaktrettshavarar i det som tidlegare var Eid kommune. Representantane er og med i Stad hjorteutval. Eid hjorteutval har eige styre (og rekneskap) og har eigne vedtekter om formål, medlemskap og organisering. Hjorteutvalet administrerer bestandsregistrering og ettersøksordning for medlemmane.
Stad ettersøksring	Handterer fallvilt for kommunen og yter ettersøk under jakta for vald med avtale. Kommunen teikna i januar 2020 ei avtale om handtering av fallvilt.
Mattilsynet	Utfører viltkontroll.
Politi	Kontroll- og tilsynsoppgåver.
Statens Naturoppsyn (SNO)	Kontroll- og tilsynsoppgåver.
Storvald (med plan)	Utfører målretta forvaltning gjennom planbasert jakt.

1.3. Teljande areal og minsteareal

Det teljande arealet er summen av dei arealtypeane som regelmessig vert nytta av hjorten. I Stad kommune vert følgjande kriteria lagt til grunn for berekning av teljande areal:

- Skog og myr opp til 700 moh.
- Innmark.
- Innsjøar over 40 daa og større elvar tel ikkje med.
- Områder med tett busetnad og hyttefelt tel ikkje med.

Minsteareal er eit mål for det minste samanhengande arealet som eit vald må disponere for å få tildelt eitt fellingsløyve, og dermed kan godkjennast som vald. For at ein forvaltningsplan kan godkjennast av kommunen, må eit vald disponere eit areal som er minst 20 gonger minstearealet.

Minsteareal for godkjenning av vald og fellingsløyve i Stad kommune er stadfesta i 'Forskrift om jakt etter hjort og minsteareal, Stad kommune, Vestland' som trådte i kraft 06.05.2021.

Per dags dato er minstearealet sett til:

- a) 400 dekar for Barmen.
- b) 500 dekar for Bryggja.
- c) 500 dekar for Eid.

d) 1000 dekar for Selje.

Kommunen kan ved tildeling av løyve fråvike frå minstearealet med inntil 50 %. Fråvik frå minstearealet er eit enkeltvedtak som gjerast ved tildeling av løyve enten årleg eller for ein planperiode.

Om minstearealet skal justerast på nytt, kan det gjerast uavhengig av den overordna forvaltningsplanen so lenge eventuelle justeringar er i tråd med målsettinga i planen.

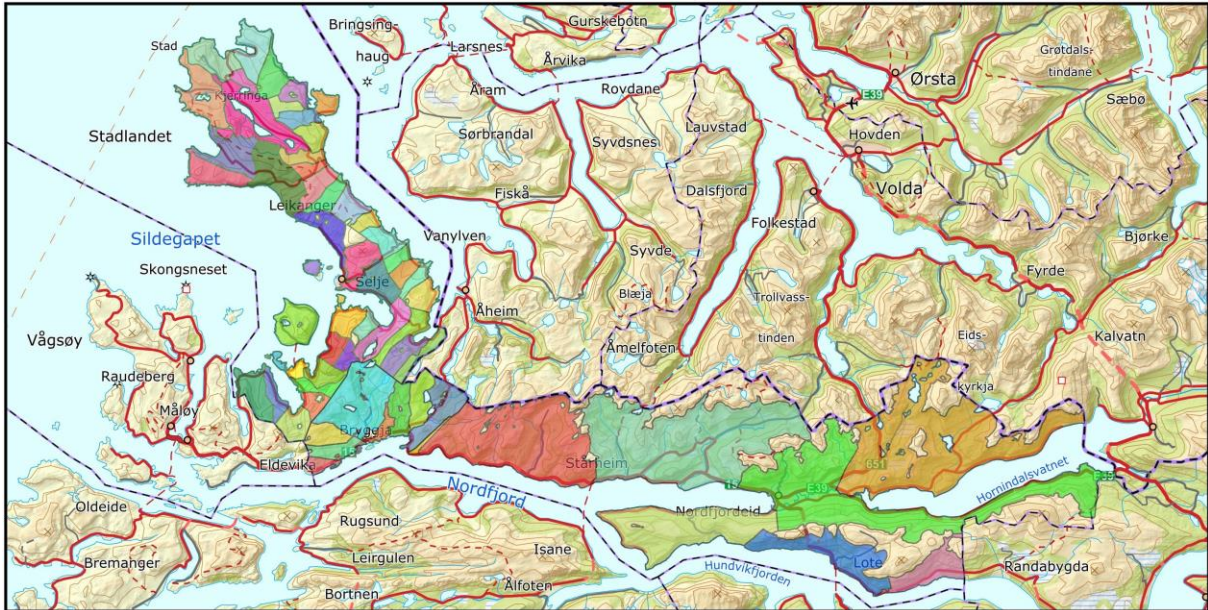
1.4. Valdstruktur

Stad kommune var i 2023 organisert i 60 vald. Av desse er 8 so kalla storvald med eiga forvaltningsplan og 15 har meldt seg inn i Ytre Nordfjord bestandsplanområde og følgjer bestandsplanen der. Til saman dekkjer valda i kommunen eit areal på 599 400 daa. Tabell 1 lister valda i kommunen med tilhøyrande areal og eventuell type plan. Dei som ikkje har forvaltningsplan eller er meldt inn i Ytre Nordfjord bestandsplanområde får årleg tildeling av løyve frå kommunen.

Tabell 1: Vald i Stad kommune

Vald	Valdnamn	Areal	Område	Type plan
4649V0001	Ervik	11300	Selje	Bestandsplan
4649V0002	Årvik	7300	Selje	
4649V0003	Teige	1850	Selje	Bestandsplan
4649V0004	Eltvik	5400	Selje	
4649V0005	Tungevåg	3280	Selje	
4649V0006	Morkadal	15900	Selje	
4649V0007	Borgundvåg	3050	Selje	
4649V0008	Borgund	2450	Selje	
4649V0009	Vik - Beitveit	3700	Selje	
4649V0010	Stave	3100	Selje	
4649V0011	Leikanger	2650	Selje	
4649V0012	Sjåstad	4550	Selje	Bestandsplan
4649V0013	Drage - Austmyr	12100	Selje	
4649V0014	Sande	2750	Selje	
4649V0015	Lundebrekke - Sandenes	3500	Selje	Bestandsplan
4649V0018	Stokke	2550	Selje	
4649V0019	Otnes - Kvamme	4200	Selje	
4649V0020	Bortne - Berge - Lesto	6550	Selje	
4649V0021	Hove - Hammarsvik	5100	Selje	
4649V0022	Grytting - Liset - Årdal	6350	Selje	
4649V0023	Bergdal	2100	Selje	
4649V0024	Skorge	3450	Selje	
4649V0025	Kjøde	5000	Selje	
4649V0028	Eide - Berstad	7100	Selje	
4649V0029	Moldestad - Salt	4850	Selje	
4649V0030	Rundereim	3250	Selje	

Vald	Valdnamn	Areal	Område	Type plan
4649V0031	Vettrhus	1650	Selje	
4649V0032	Flisternes - Sandvik	1500	Selje	
4649V0033	Flister	3100	Selje	Bestandsplan
4649V0034	Nordpoll	5450	Selje	Bestandsplan
4649V0035	Barmen	8200	Selje	Forvaltningsplan
4649V0036	Hoddevik	9350	Selje	
4649V0037	Selja/Teigane	1400	Selje	Bestandsplan
4649V0038	Fure	7150	Selje	
4649V0039	Honningsvåg	7550	Selje	
4649V0040	Gangeskar	1500	Selje	
4649V0041	Fureneset - Seljenes	3450	Selje	
4649V0042	Hatlenes - Øren	2050	Selje	
4649V0043	Kvernevik	2600	Selje	
4649V0044	Fellesområde 66-72	2500	Selje	
4649V0045	Fløde	2050	Selje	
4649V0046	Årsheim	2200	Selje	
4649V0047	Sandvik - Sandviknes - Otneim	7700	Selje	Bestandsplan
4649V0054	Lillekjøde samjaktlag	5000	Selje	
4649V0062	Oksebakkane	2240	Selje	
4649V0048	Kjølsdalen	56973	Eid	Forvaltningsplan
4649V0049	Nordbygda	18236	Eid	Forvaltningsplan
4649V0050	Sagtennene	69927	Eid	Forvaltningsplan
4649V0051	Heggjabygda og Leivdalen	75673	Eid	Forvaltningsplan
4649V0052	Stårheim-Haugen	79993	Eid	Forvaltningsplan
4649V0053	Sørsida	35799	Eid	Forvaltningsplan
4649V0055	Bryggja Aust	9062	Bryggja	Bestandsplan
4649V0056	Totland/Kroken Aust	4500	Bryggja	Bestandsplan
4649V0057	Fagerlid	5000	Bryggja	Bestandsplan
4649V0058	Kroken Vest	1600	Bryggja	Bestandsplan
4649V0059	Bryggja Vest	18700	Bryggja	Forvaltningsplan
4649V0060	Solibakke/Brobakke	5259	Bryggja	Bestandsplan
4649V0061	Nore-Heggedal	5600	Bryggja	
4649V0063	Åsnes	958	Bryggja	Bestandsplan
4602V0046	Langedalen	2100	Bryggja	Bestandsplan

Figur 1: Kart over vald i Stad kommune.

2. Hjorten i Stad kommune

2.1. Nasjonalt overvåkingsprogram

Overvåkingsprogrammet for hjortevilt er eit nasjonalt program som samlar inn informasjon om utviklinga i avskyting, bestandsstruktur, bestandskondisjon og tettleik i norske hjorteviltbestandar. Programmet blei starta opp i 1991 og oppdragsgjevar er i dag Miljødirektoratet. Det faglege arbeidet organiserast av Norsk institutt for naturforskning (NINA).

Det har vore samla inn data for hjorten i fem regionar, deriblant Sogn og Fjordane, der Gloppen og Flora har vore deltakarkommunar sidan tidleg 90-talet. Eid kommune var tidlegare med i prosjektet i fleire år. Sjølv om Stad kommune ikkje samlar inn data til prosjektet, er det naturleg å tru at resultatane frå Gloppen og Kinn og er relevante for Stad kommune.

I oppsummeringsrapporten for overvåkingsprogrammet som blei laga i 2022, står m.a. følgjande:

«Jevnt over felles det en overvekt av hanndyr. På tross av dette er kjønnsforholdet i bestanden mer balansert i dag enn for 10 år siden. Dette skyldes sannsynligvis en underliggende bestandsvekst i perioden. Den positive utviklingen kan likevel snu dersom det nå iverksettes en reduksjonsavskyting uten å ta hensyn til at bukkene fremdeles er i mindretall i bestanden.» Vidare skriv dei at snittalderen hos felte koller på to år og eldre har vore relativt stabil, mens den har auka blant bukkane med eit snitt på rundt eitt år. *«Den største endringen er knyttet til økningen i andel kalver i uttaket. I tillegg har andelen ettårige koller økt. Den økte beskatningen av de to yngste aldersklassene har skjedd samtidig som uttaket av to- og treåringer har gått ned. Andelen av de eldre aldersklassene har ligget relativt stabilt for koller. Hos bukkene har antallet 7-9-åringer individer økt noe, mens bukker på 10 år og eldre er så godt som fraværende blant de felte individene.»*

(Solberg et al. 2022)

Hovudføremåla med innsamling av livmor og eggstokkar har vore å følgje utviklinga i alder for førstegongs reproduksjon. Negative endringar i førstegongs reproduksjon kan være teikn på ein aukande bestandstettleik. Det er direkte samanheng mellom produktivitet og kroppsvekt. Grovt sett kan ein seie at ei 1,5 år gamal kolle på 50 kg har rundt 50 % sannsyn for å kome i brunst i løpet av hausten. Er dei lettare er sannsynet mindre og er dei tyngre er det større. Minkande vektor har difor ein direkte negativ effekt på kalveproduksjonen. Reduserte vektor på dei yngste aldersklassane forplantar seg vidare til dei eldre aldersklassane.

Vekt har og ein verknad på gevirstorleiken til bukk. På grunn av lågare vektor er det no ein større del 2-årige bukkar med gevir som framstår som beinhonnel eller 1-årige bukkar enn det har vore tidlegare.

2.2. Merkeprosjekt

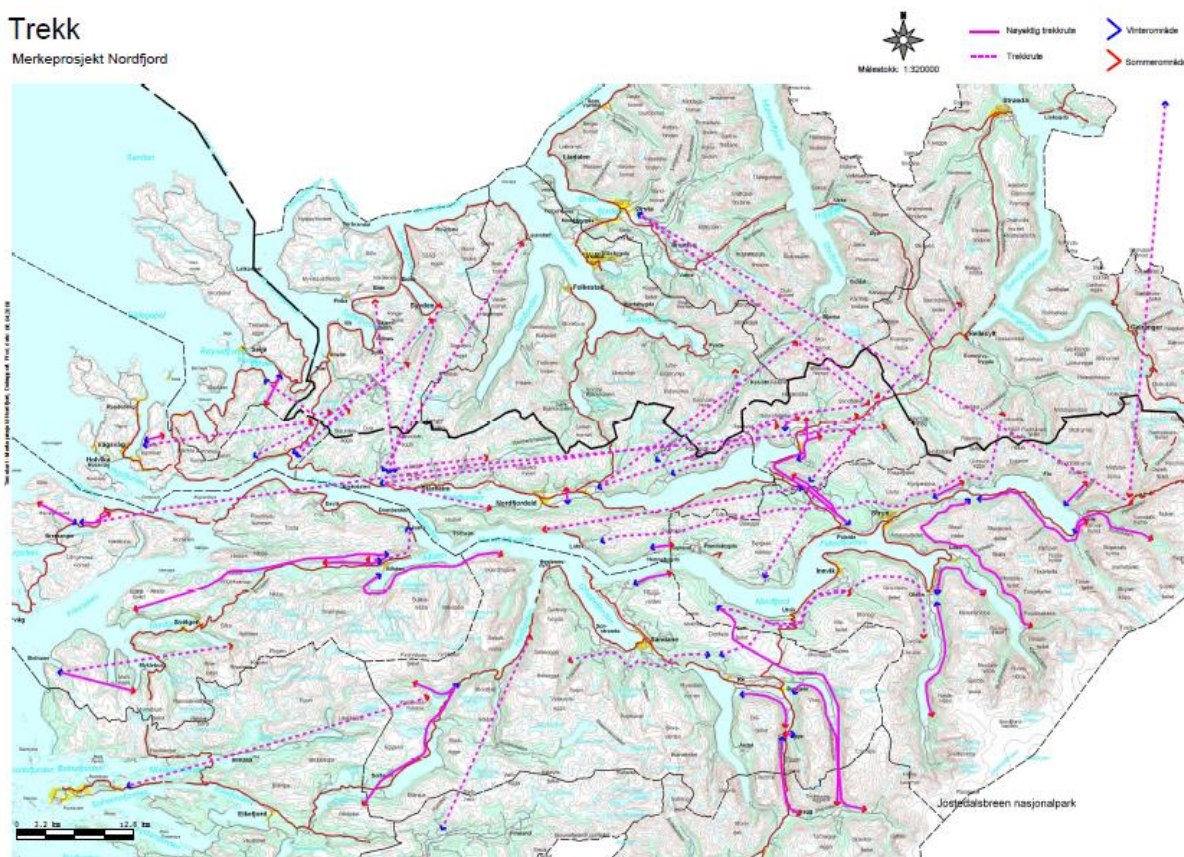
2.2.1 Nordfjord

Merkeprosjektet Nordfjord starta opp i år 2000 som eit samarbeid mellom kommunane i Nordfjord og Norges Jeger- og Fiskeforbund i Sogn og Fjordane. Målet med prosjektet var å finne sesongområde for hjorten i Nordfjord og trekk mellom desse. Hovudparten av kollene i Eid og Vågsøy var trekkdyr. I Vågsøy hadde rundt halvparten av dyra som trakk korte trekk på 5-10 km, mens dei resterande dyra hadde mellomlange og lange trekk. I Eid kommune hadde størstparten av dei merka dyra mellomlange eller lange trekk.

Data frå dei merkte dyra kunne brukast til å kartfeste hjorten sine trekkruiter. I Eid kommune vart trekkruiter fastlagt for 27 dyr. I Selje kommune var det merkt 5 hjort og i Vågsøy var det merkt 13 (Figur 2). Ifylgje delrapporten for prosjektet var det ein tydeleg tendens til at dyra hadde vinterbeite ved fjorden og trakk nordover om sommaren.

Trekk

Merkeprosjekt Nordfjord

Figur 2: Trekkvegar avdekt gjennom Merkeprosjekt Nordfjord.

Trekktidspunktet for nokre dyr var so tidleg som 28. april. 89 % av dyra var ferdige med sommartrekket innan 26. mai, altså før kalvinga tok til for fullt. Om hausten drog dei fyste dyra til vinterbeite 3. september, mens typisk trekkdato var kring 15. september. 79 % av dyra var på vinterområdet innan 29. oktober.

Resultatet av merkeprosjektet synar at valda i Stad kommune i dag ikkje dekkjer heile årsleveområda til hjorten og hjorten flytter seg på tvers av vald- og kommune/fylkesgrenser.

2.2.2 Forvaltning av hjortebestand

Prosjektet «Forvaltning av hjortebestand 2013-2017» hadde som mål å identifisere og kartfeste bestandsområde uavhengig av administrative grenser. Hjorten sin arealbruk var styrande for utviklinga av områda som vart kalla bestandsplanområde eller årsleveområde.

Prosjektet brukte data frå ei rekke merkeprosjekt, samt grunnleggande kunnskap om hjorten sin arealbruk og lokalkunnskap til å finne årsleveområde (kalla bestandsplanområde) som inkluderte hovudtyngda av bestandane.

Bestandsplanområde 16: Ytre Nordfjord bestandsplanområde omfattar heile Selje, Vågsøy og Vanylven kommune, samt Kjølisdalen hjortevald. Bestandsplanområde 16 vart danna i 2018 og fleire av valda i kommunen har slutta seg til.

2.2.3 Vesthjort

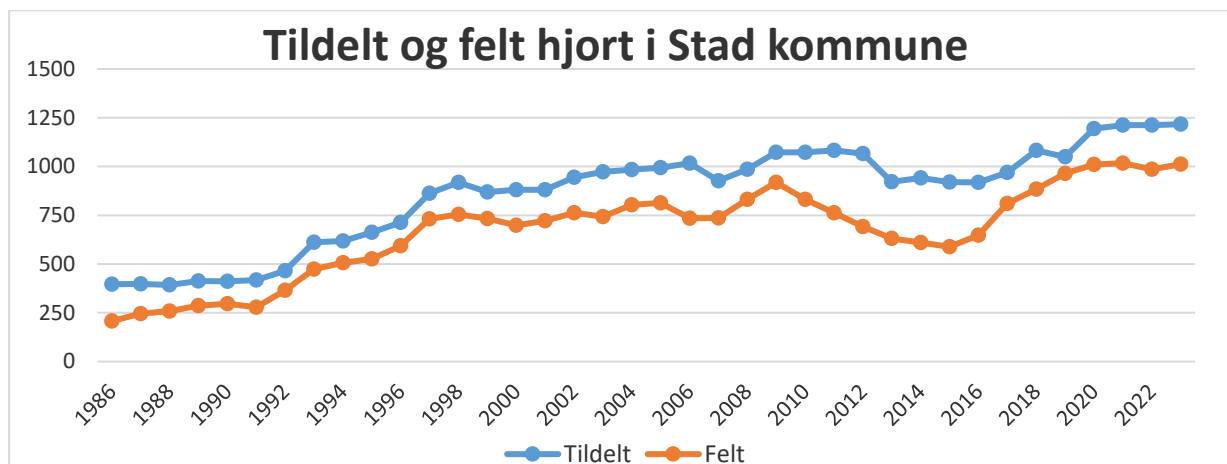
Merkeprosjektet «Vesthjort» starta opp i 2019 i regi av NIBIO. Prosjektet strekk seg over kommunar på Søre-Sunnmøre og i Nordfjordregionen. Målet er å auke kunnskapen om hjorten sin arealbruk i kommunen. Dette vil vere med å danne eit betre grunnlag for ei målretta hjorteforvaltning.

Eid kommune meldte seg inn i merkeprosjektet, men Vågsøy og Selje kommune ønskte ikkje å vere med. Ni dyr vart merka i Eid, med merkeplassar på Lote, Sørsida, Skipenes, Remmedalen og Heggjabygda. Dei siste fire dyra var merka våren 2023. Dyra får øyremerker, samt eit halsband med GPS som skal henge på i rundt 2 år før det dett av. Dei merka dyra kan fritt følgjast på NIBIO sine kartløyser på «dyreportalen». Det er viktig å kjenne til hjorten sin arealbruk for å kunne ta omsyn til kjente trekkruiter og hjorten sitt habitat i kommunen sin arealplanlegging.

3. Utvikling av hjortebestand i Stad kommune

3.1. Fellingsresultat og fellingsprosent

Frå 208 felte dyr i 1986 har fellingsresultatet auka til eit nivå på rett over 1000 dyr i 2020/2021 (Figur 3). I 2023 vart det felt 1012 dyr i kommunen.

Figur 3: Utvikling i tal løyve og felte hjort i perioden 1986-2023

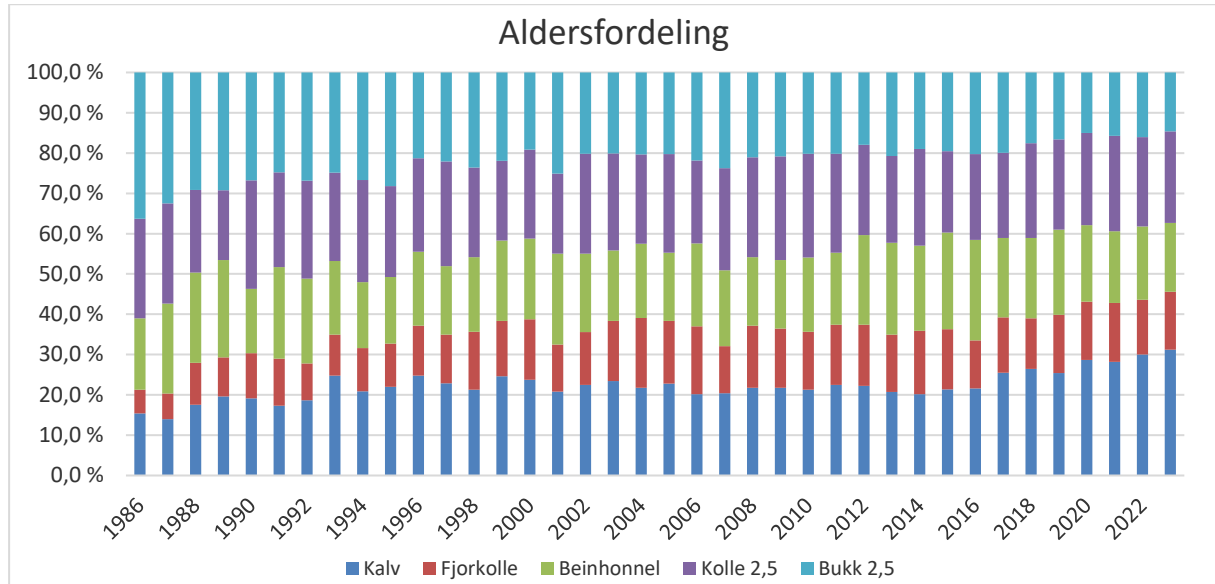
Fellingsprosenten er forholdet mellom tal tildelte løyve og tal felte dyr. Fellingsprosenten har vore høg på over 80 % sidan 2017 (Tabell 2). Store delar av kommunen, blant anna heile gamle Eid kommune, har hatt eit sterkt ønskje om å redusere stamma og har gjort ein formidabel innsats for å ta ut flest moglege dyr.

Tabell 2: Tildelte og felte dyr i Stad kommune 2009-2019

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tildelt	1066	921	941	920	919	970	1083	1050	1195	1213	1213	1217
Felt	692	632	610	589	647	811	884	964	1010	1017	986	1012
Fellingsprosent	65	69	65	64	70	84	82	92	84,5	83,8	81,3	83,2

3.2. Alders- og kjønnsamansetjing

Avskytinga på 80/90-talet var prega av eit høgt uttak av eldre dyr (Figur 4). Dei siste åra har det vore felt i underkant av 40 % eldre dyr og ein aukande del kalv. I 2023 var det felt 15 % eldre bukk og 23 % eldre kolle over 2,5 år, 17 % beinhonnel og 14 % fjorkolle, samt 31 % kalv.

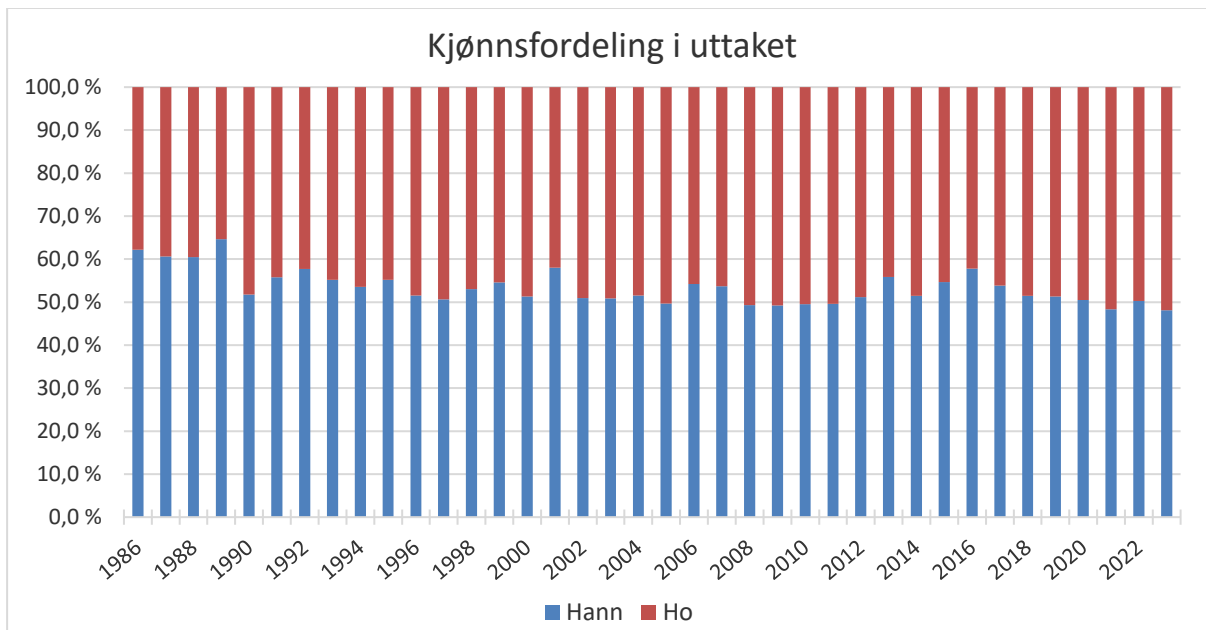

Figur 4: Fordeling av felte dyr på aldersklassane kalvar, fjorkolle, beinhonnel, eldre kolle og eldre bukk mellom 1986-2023

Hodyr er tilnærma fullt utvokse ved 4-5 års alder. Hanndyra veks raskt fram til 6 års alder, og so flater vekstkurva ut, men bukken fortsett å vekse til den er 10-12 år. Dei fleste bukkar vert kjønnsmodne som 1,5-åringar, men får normalt ikkje pare seg før dei er fleire år eldre (Meisingset, 2008). I Gloppen har ein stor del av bukken vore felt innan dei var 5 år, mens bukk eldre enn 8 år nesten aldri vart felt. Det tilseier at det er mange bukkar i alderen 3 til 7 år og at det er få fullvaksne bukkar over 7 år i bestanden (Solberg, et.al., 2022). Eldre bukkar med stor kropp og gevir har betre kondisjon, betre sædkvalitet og får oftare avkom av hankjønn (Vetter og Arnold, 2018). Store dyr gjev og større sannsyn for at kalvane vert store. Yngre bukkar kjem seinare i brunst enn dei eldre. Sidan bukkens brøling hjelper kolla i brunst, vil eit seinare brøletidspunkt og forseinke brunsten til kolla. Det vil sei at paringa kjem seinare i gong og dei fleste kollene vert para av yngre bukkar som gjev eit høgare sannsyn for at kolla får ein hokalv (Meisingset, 2008; Vetter og Arnold, 2018).

For kollene er kjønnsmodning meir variert og tidspunkt for fyste brunst er knytt til kroppsvekt. Store koller vert tidlegare kjønnsmodne, og kjem tidlegare i brunst. Ei stor fullvaksen kolle kan kome i brunst fleire veker før unge koller små i vekst. Større koller får som regel større kalvar med betre vekstvilkår for å overleve vinteren. Seinare fødte kalvar får ein kortare vekstsesong før vinteren, er difor dårlegare rusta for å overleve fyste vinter (Meisingset, 2008).

Harde vintre går hardt ut over kalvar og svake dyr, samt eldre bukk som har brukt opp sitt feitlager under brunsten. Høg kalveskyting, samt uttak av «skrapdyr» i jakta, kan legge til rette for lågare dødelegheit gjennom vinteren (Meisingset, 2008).

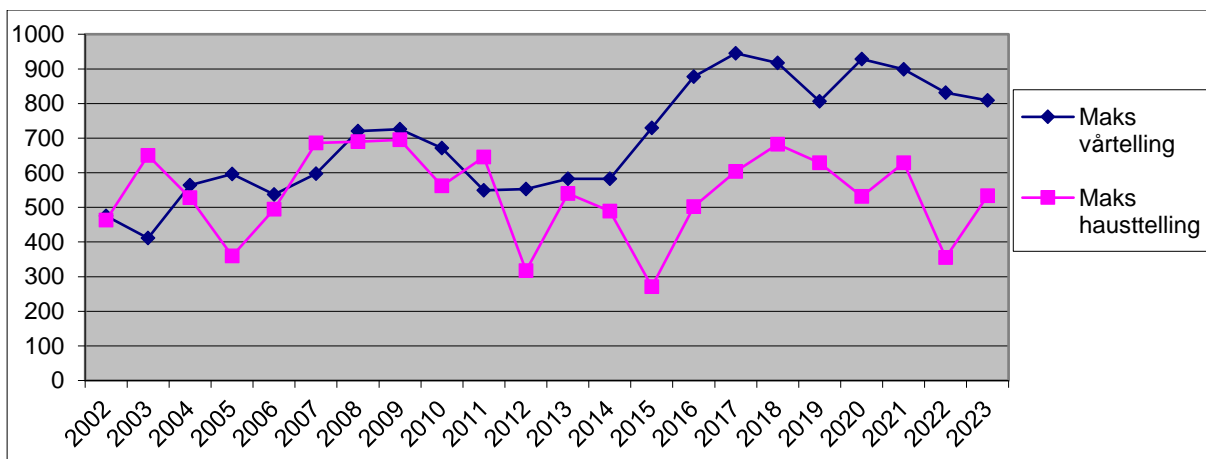

Figur 5: Samla kjønnsfordeling på felte dyr i Stad kommune i perioden 1986-2023

Med unntak av 2021 og 2023 har det samla uttaket av dyr hatt ei overvekt av hanndyr sidan 1986 eller tidlegare (Figur 5). Nokre få år har det vore kjønnsbalansert uttak.

3.3. Vår- og haustteljing

I Eid kommune har det vore ein lang tradisjon å utføre vår- og haustteljing. Det har og vore utført teljingar på Barmen og Bryggja, men elles har det nok ikkje vore gjennomført mykje. I 2023 var det oppmoda om at alle vald gjennomfører vår- og haustteljingar, men oppslutninga var ikkje veldig stor. Statistikken syner per no berre valda frå Eid kommune (Figur 6), der det har vore ei nedgang i tal hjort på vårteljingane, mens haustteljingane har ikkje vist dei same trendane. I 2022 var det spesielt låge tal på haustteljingane. På sikt vil det lagast til statistikk for heile kommunen.

Figur 6: Resultat av vår- og haustteljing i Eid kommune perioden 2002-2023

3.4. Sett hjort

Sett hjort-metoden er ei systematisering av jegerane sine observasjonar under jakta. Det skal registrerast inn data uavhengig om hjort vart sett eller ikkje. Data gjev ikkje eit eksakt tal, men seier noko om utviklinga over tid. For best mogeleg forståing av utviklinga bør analyser gjerast for heile

årsleveområdet til kvart bestand. Trendane vist under er laga på kommunenivå og vil vere påverka av det som skjer innafør dei forskjellige årsleveområda til hjorten utanfor kommunegrensa.

Oppslutninga før 2018 har vore forholdsvis dårleg i enkelte delar av kommunen, men har betra seg markant sidan då. I 2023 registrerte 108 av totalt 120 jaktfelt inn informasjon frå jakta (Figur 7), og 99 % av dei felte dyra var registrert som felt hjort i hjorteviltregisteret. Det betyr at vi no får god informasjon frå heile kommunen. Trendar frå 2018 og fram til no er basert på betre datamateriale.

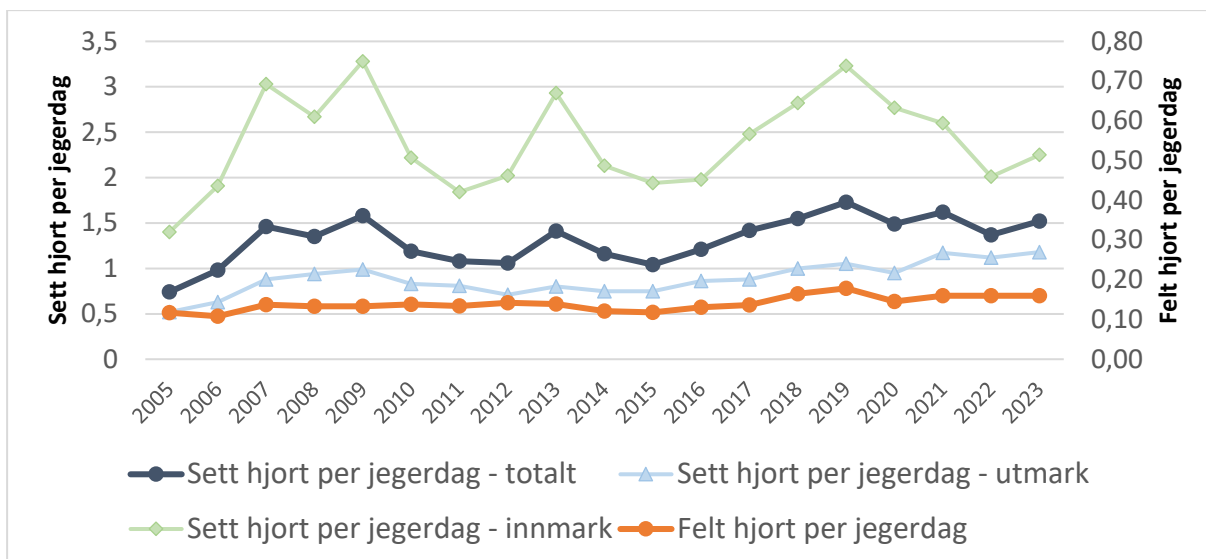
Figur 7: Jaktfelt som har levert inn sett hjort-skjema i perioden 2005-2023

3.4.1 Sett/felt hjort per jegerdagsverk

Sett hjort per jegerdag er eit mål på kor mange hjort kvar jeger ser i snitt per jegerdag. Verdien kan vere ein peikepinn for utviklinga i bestanden, slik at når verdien auka, indikerer det ei auking i bestandstettleiken. Det er ikkje gitt at bestanden auka eller minkar like mykje som sett hjort per jegerdagsverk indikerer.

I 2018 vart det gjort ei endring i føring av sett hjort. Alle observasjonar skulle då registrerast sjølv om same hjorten har vore sett av fleire jegerar. Naturdata anbefaler å bruke felt hjort per jegerdagsverk i tillegg som ein indikator på svingingar i hjortetettleiken.

Grafane for sett og felt hjort per jegerdag følgjer kvarandre ganske bra (Figur 8), men det er større utsving i sett hjort per jegerdag. Informasjonen før 2018 er hovudsakeleg frå Eid og Bryggja. 2019 var eit toppår basert på både sett og felt hjort per jegerdag, mens dei siste tre åra har hatt ein lågare indeks. Jaktseasonen i 2022 var prega av ein mild haust med gode beiter høgt i terrenget. Fleire stader vart det sett mindre hjort enn normalt og det var vanskelegare å felle dei planlagde dyra. Nokon meinte hjorten stod høgt, mens andre meinte det no var blitt reduksjon i hjortetettleiken. Fleire stader oppførte hjorten seg annleis enn det den normalt gjorde slik at nokre jaktfelt hadde betre utteljing enn normalt, mens andre hadde dårlegare. Sett hjort var lågare dette året, mens felt hjort per jegerdag har vore stabil på 0,16 dei siste tre åra. Indeksane gjev eit inntrykk av at Stad kommune har klart å stabilisere tettleiken, men for å få til ein reduksjon må jakttrykket framleis vere høgt.

Figur 8: Utvikling i sett og felt hjort per jegerdag i perioden 2006-2023. Sett hjort nyttar aksen til venstre, mens felt hjort nyttar aksen til høgre.

Hjorten er ikkje jamt fordelt i kommunen, verken når det gjeld tettleik eller kjønnsfordeling. Snittverdiar for sett hjort per jegerdag i perioden 2021-2023 har blitt kartlagt for å få ei betre forståing av distribusjonen i kommunen (Figur 9). Sett hjort tala er påverka av type jakt, innsats og faktisk distribusjon av dyr, slik sett er ikkje tala samanliknbare mellom jaktfelt, men det kan gje ein indikasjon på korleis bestanden er fordelt. Innfelt i grått er innsats rekna i tal jegerdagar per jaktfelt.

Stad valdkart

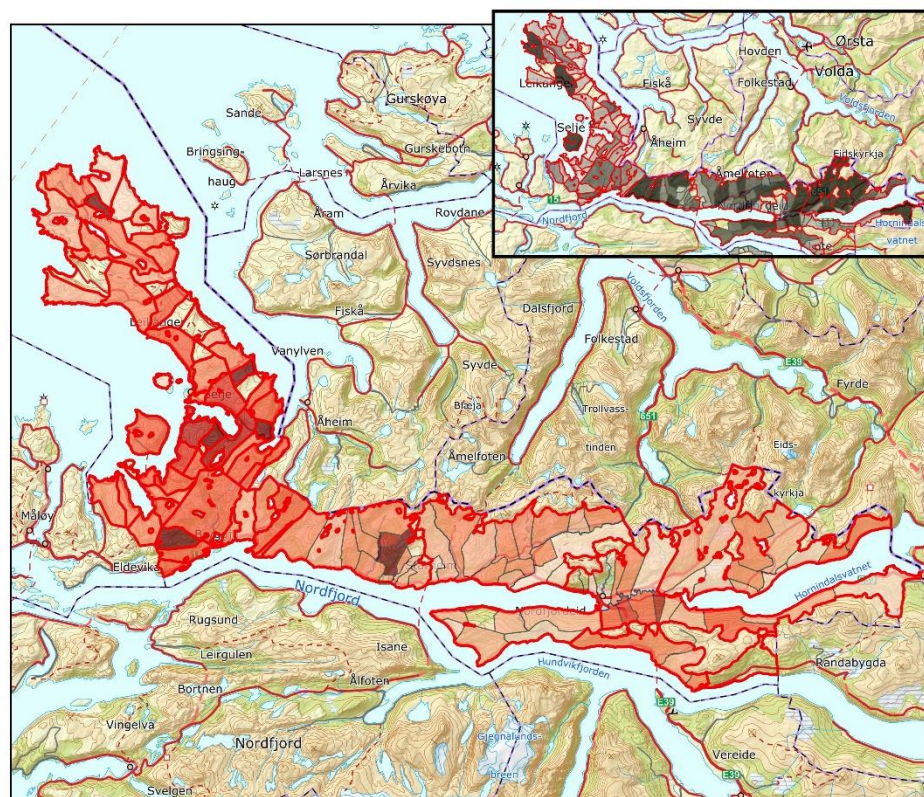
Valdgrenser

Sett hjort per jegerdag

- Ikke registrert
- 0,0 - 0,5
- 0,5 - 1,0
- 1,0 - 2,0
- 2,0 - 4,0
- 4,0 - 6,0
- 6,0 - 8,0
- 8 og over

Tal jegerdagar

- Ikke registrert
- 1 - 15
- 15 - 50
- 50 - 100
- 100 - 150
- 150 - 300
- 300 eller meir

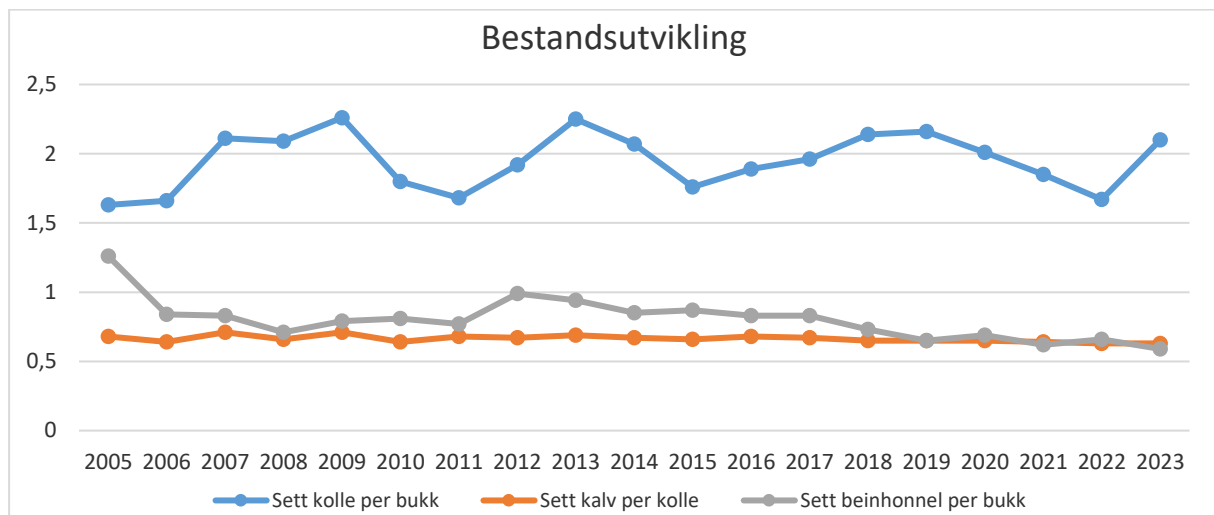

Figur 9: Snittverdiar for sett hjort per jegerdag per jaktfelt for perioden 2021-2023. Felt inn i grått er tal jegerdagar per jaktfelt som ein indikasjon på innsats bak tala. Valdkarta er ikkje offisielle og inneheld feil i enkelte grenser.

Det er forventa at valda som forvaltar hjorten gjennom fleirårige planar nyttar den lokale kunnskapen, samt statistikken frå eige vald som grunnlag for sine mål og tiltak i planperioden. Den overordna forvaltningsplanen er meint som dei ytre rammene.

3.4.2 Sett kalv per kolle

Sett kalv per kolle indikerer endringa i kalveproduksjonen og kollenes kondisjon. I Figur 10 ser ein at indeksen er stabil med veldig små utsving. Verdien i 2023 var på 0,63 sett kalv per kolle og indeksen har vore stabil gjennom heile perioden. Det er ikkje noko teikn på at den har minka over tid.

Figur 10: Utvikling i sett kolle per bukk, sett kalv per kolle og spissbukk per bukk i perioden 2005-2023.

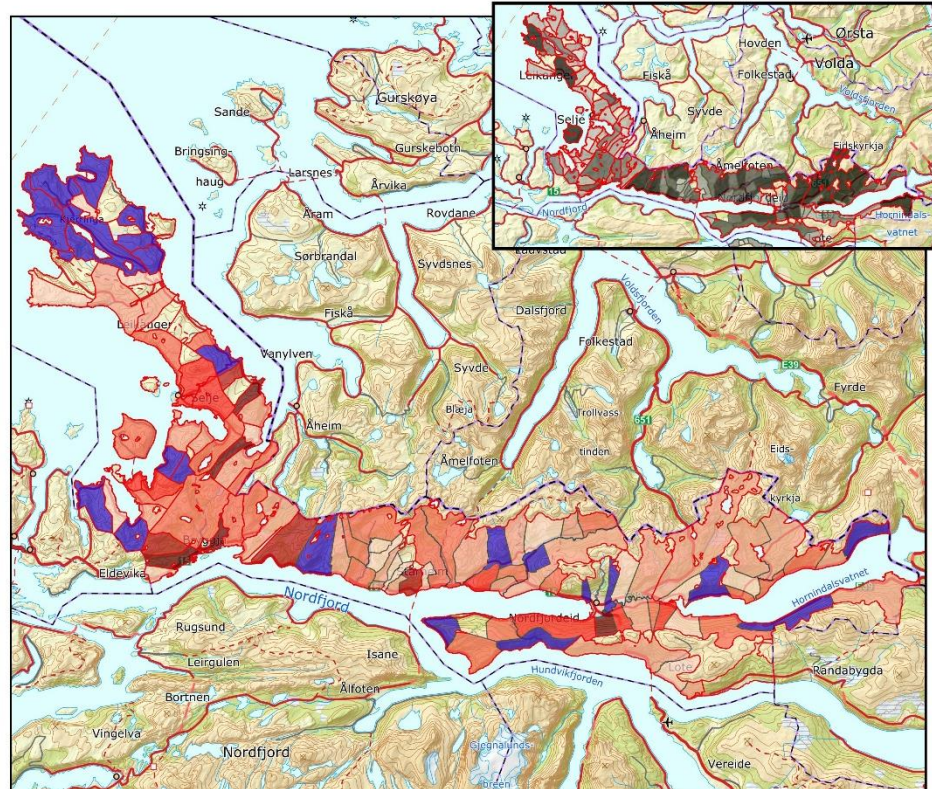
3.4.3 Sett kolle per bukk

Ein låg del vaksne bukkar i eit bestand kan føre til seinare brunst hos kollene som resulterer i seinare fødsler og kalvar som er dårlegare rusta for vinteren. Eit naturleg bestand vil ha ein kolle/bukk fordeling på rundt 1:1. Studiar har vist at det er tilstrekkeleg med bukk i eit bestand om ein har ei fordeling på under 1,5 (Meisingset, 2003), men forvaltninga jobbar for å få til meir naturlege bestand og ønskjer difor ein indeks på rundt 1. Indeksen for sett kolle per bukk i Stad kommune er høgare enn den anbefalte fordelinga. Indeksen har aldri vore på 1,5 eller lågare i perioden frå 2005. I 2022 var den på 1,67, mens den i 2023 har auka til 2,1 (Figur 10). I utmark ligg indeksen på 2,04. Dette er ganske høgt og langt frå samansettinga vi ønskjer i eit tilnærma naturleg bestand.

Kjønnsfordelinga er ikkje jamt fordelt i kommunen. Snittverdiar for åra 2021-2023 har blitt kartlagt basert på kolle/bukk-indeksen i hjorteviltregisteret (Figur 11). Kartet syner at det er høgare bukkeinnslag på ytre Stadlandet enn det er dei fleste andre plassane i kommunen. Dette er og tilbakemeldinga til kommunen frå dei aktuelle valda.

Stad valdkart

- Valdgrenser
- Sett kolle per bukk
 - Ikkje registrert
 - 0.00 - 1.00
 - 1.00 - 1.50
 - 1.50 - 2.00
 - 2.00 - 3.00
 - 3.00 - 4.00
 - 4.00 - 5.00
 - 5.00 og over
- Tal jegerdagar
 - Ikkje registrert
 - 1 - 15
 - 15 - 50
 - 50 - 100
 - 100 - 150
 - 150 - 300
 - 300 eller meir

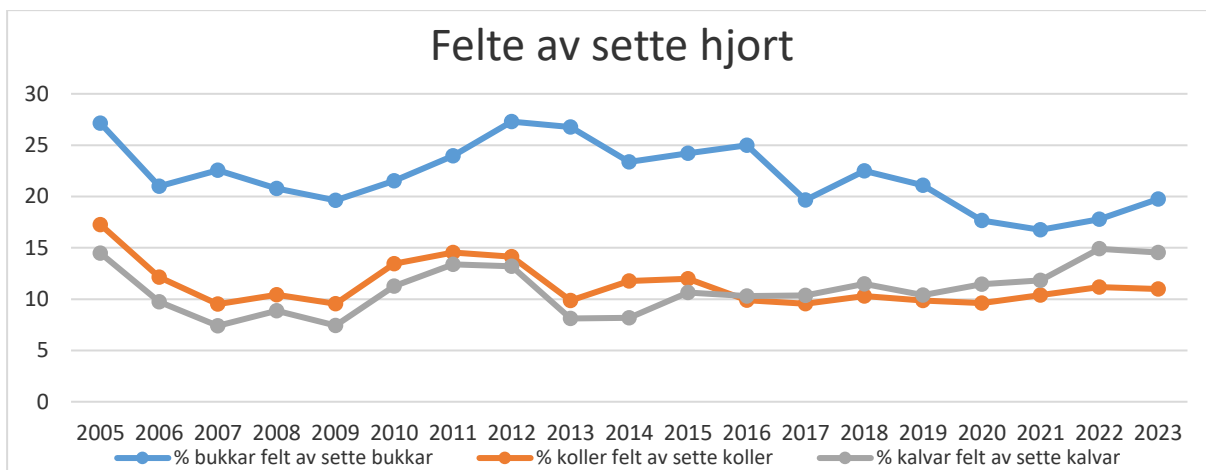
Figur 11: Snittverdiar for sett kolle per bukk per jaktfelt for perioden 2021-2023. Felt inn i grått er tal jegerdagar per jaktfelt som ein indikasjon på innsats bak tala. Valdkartar er ikkje offisielle og inneheld feil i enkelte grenser.

3.4.4 Sett beinhonnel per bukk

Sett beinhonnel per bukk seier noko om utviklinga for alderssamansetjinga blant hanndyra i bestanden. Jmfør Figur 10 har det vore nokon små utsving, men kurven er relativt stabil. Trenden har vore minkande sidan 2012, mens sidan 2019 har kurva flata ut og det kan sjå ut som den no har stabilisert seg på eit lågare nivå. I 2022 var indeksen på 0,59. Utviklinga i sett beinhonnel per bukk kan indikere at det dei siste åra har kome fleire eldre dyr i bestanden. Dette er ei positiv utvikling, men indeksen for sett beinhonnel per bukk er framleis ganske høg og kan med fordel senkast meir.

3.4.5 Jakttrykk

Jakttrykket vert uttrykt som kor mange dyr som vert felt i forhold til kor mange som vert sett under jakta. I Stad kommune er det eit høgare jakttrykk på bukkar (Figur 12), sjølv om det dei siste åra har jamna seg litt ut. I 2023 blei i underkant av 20 % av dei observerte bukkane skotne. Tilsvarende tal for kalv og kolle var 15 % og 11 % av dei observerte dyra. Jakttrykket på bukk var lågast i 2020 og har no auka dei siste to åra. Jakttrykket på kalv auka i 2022 og har helde seg høgare i 2023. Dette kan vere eit resultat av kvotefri jakt på kalv som starta i 2022.

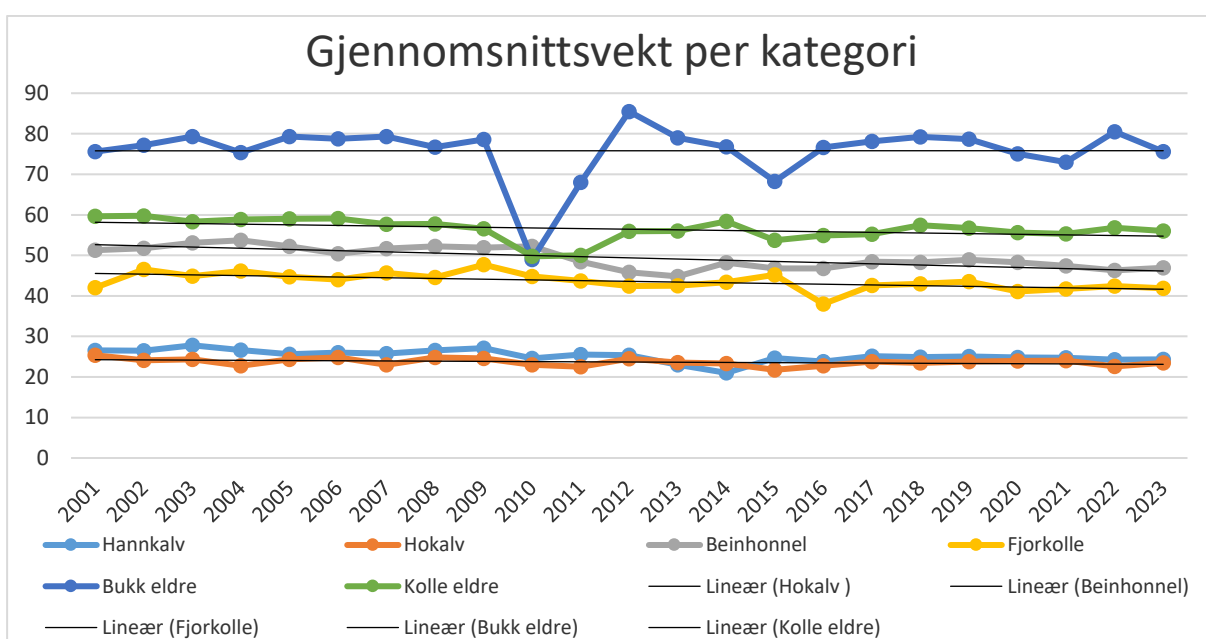

Figur 12: Part felte dyr av sette dyr i perioden 2005-2023

3.5. Slaktevekter

Utviklinga i slaktevekter fordelt på kjønn- og aldersgrupper kan saman med andre faktorar, gje ein indikasjon på bestanden sin kondisjon, samt gje ein peikepinn på bestandstorleik og økosystemets bereevne. Stor tettleik med hjort gjev mindre fôrmengder til kvar hjort og kroppsvekta vert redusert. Kroppsvekta har verknad på produksjon og overlevingsevne gjennom vinteren. Det er fleire faktorar som gjer at vekta går ned, blant anna at jakta før i tida ofte tok ut store, fine dyr i staden for å ta ut dei mindre og svakare dyra. Dei yngre og mindre dyra måtte då stå for kalveproduksjonen, og det er naturleg å tru at dette har vore med på å «krympe» dyra genetisk.

Talmaterialet på slaktevekter var veldig dårleg fram til 2019, og må ikkje vektleggast mykje. Sidan 2019 har meir enn 70 % av dei felte dyra vore registrert med slaktevekt. Ei vurdering av talmaterialet syner ei nedgang i vekt for fjorkolle, beinhonnel og eldre koller, mens eldre bukk og kalv har vore tilnærma stabil (Figur 13). Ser ein berre på tala frå 2018 til no, der datagrunnlaget er betre, har det vore reduksjon i alle kategoriane, med unntak for kalv som har vore tilnærma stabil.

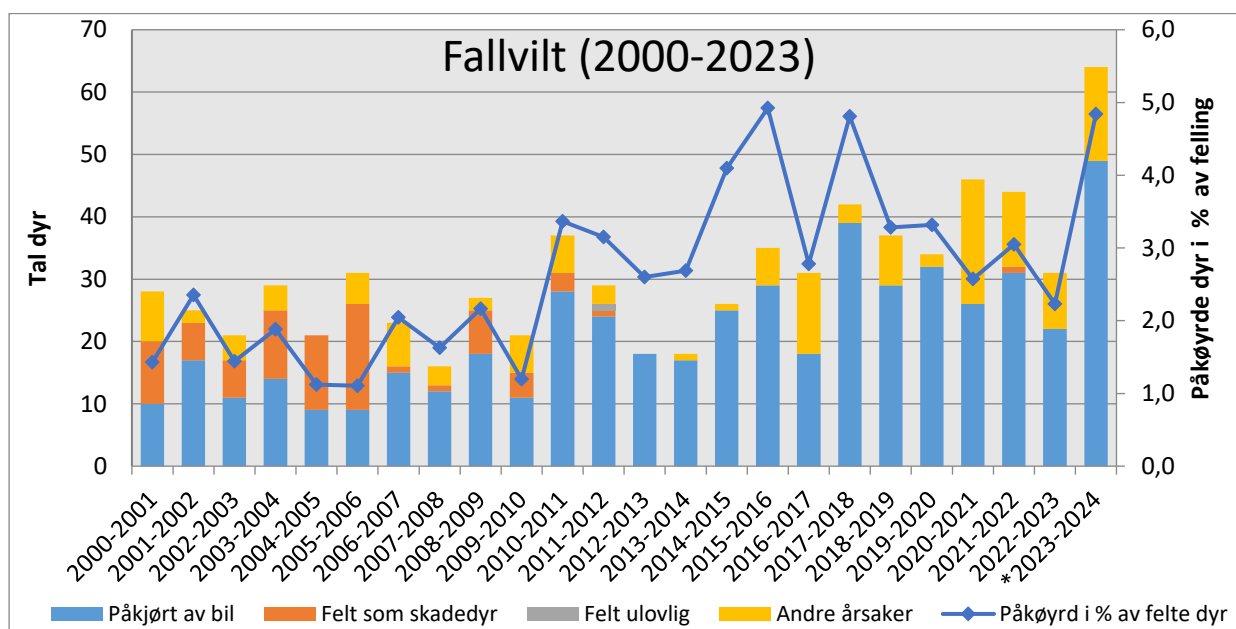

Figur 13: Gjennomsnittlige slaktevekter fordelt på dei ulike aldersklassane i perioden 2001-2023.

3.6. Fallvilt og påkøyrslar

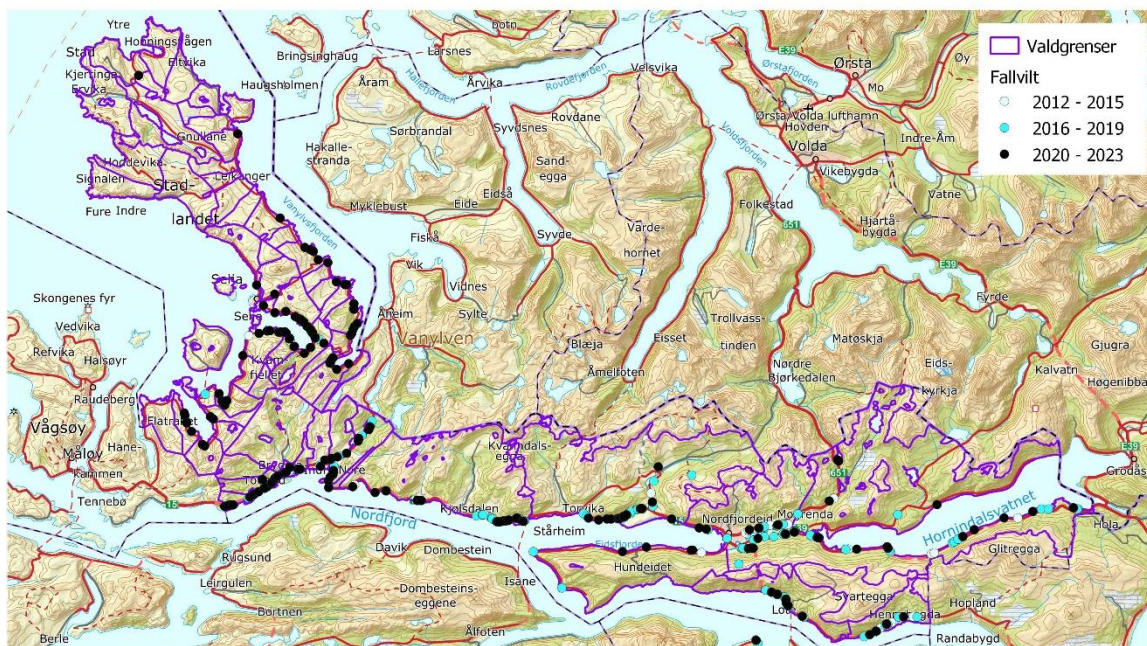
Det er årlege variasjonar i tal fallvilt i Stad kommune (Figur 14). Påkøyrslar i trafikken har store samfunnsøkonomiske kostnader og krev difor litt særskild merksemd. Det er mange påkøyrslar i kommunen og sjølv om det har vore nedgang dei siste åra er talet framleis høgt. I 2022-2023 var det registrert 22 påkøyrslar. Dette var det lågaste talet som har våre sidan 2016-2017.

Det kan antakast at tal påkøyrslar vil auke med aukande bestandstettleik. Påkøyrslar i prosent av felte dyr kan difor seie meir om utviklinga enn tal påkøyrslar. Sidan 2010/2011 har dette talet auka frå å ligge under 2,5 % til å vere over, på det høgste var det på rundt 5,0 %. I 2022-2023 var dette for fyste gong sidan 2010 på under 2,5 %. Hausten 2022 var prega av at hjorten oppførte seg annleis enn vanleg og det var mindre hjort på bønane. Både fellingstalet og tal påkøyrslar var lågare dette året. I 2023-2024 har det til no vore registrert fleire påkøyrslar enn noko anna år. Seinhausten og vinteren har vore prega av mykje snø, som kan ha medverkande effekt. Kommunen har ei avtale med Stad ettersøksring som gjer ein formidabel innsats for sjukt og skada vilt i kommunen vår.

Figur 14: Utvikling i fallvilt i perioden 2000-2023 (året er rekna frå 01.04-31.03). * Året er ikkje slutført, registrert 29.01.

Påkøyrslane skjer hovudsakleg frå oktober og ut april, med flest ulykker i oktober, november, desember og februar. Påkøyrslar skjer ofte på sein kveld og natt, men risikoen er størst mellom kl. 06 og 08. Påkøyrslar i kommunen er registrert i

Figur 15: Kartfesting av påkøyrslar i Stad kommune 2012-2023. Svarte prikkar indikerer påkøyrslar frå 2020 og nyare.

Fleire plassar er utsett for påkøyrslar, blant anna:

- Rundt Moldefjorden.
- Kjøde-Årshim.
- Maurstadeidet.
- Indre Totland – Kroken.
- Bjørhovde – Naustdal.
- Langs Eidselva.
- Rundt ferjekaiane.

Strekninga Bjørhovde-Naustdal var med i Norsk Hjortesenter sitt prosjekt med dynamiske hjorteskilting. Prosjektet hadde som mål å redusere tal trafikkpåkøyrslar gjennom bruk av skilt som åtvarar bilistane med blinkande lys når det er stor risiko for påkøyrslar. Prosjektet var ferdig i 2021 og konkluderte med at det var færre påkøyrslar (<1 hjorteliv spart årleg) etter at skilta var sett opp. Då det og var nedgang i kontrollstrekninga (ei strekning utan skilt), kunne ein ikkje med sikkerheit sei at nedgangen var på grunn av dei dynamiske skilta (Hegland og Frøyen, 2021).

3.7. Skadar på inn- og utmark

Hjorten er ein mobil art, som prøver å nytte eit område optimalt med tanke på skjul og beite. Tilgangen på godt beite endrar seg gjennom året og hjorten flyttar seg for å få tak i kvalitetsfôr. Hjorten kan ikkje kompensere for dårleg kvalitet på beite ved å beite meir, og vel difor primært beite med høg kvalitet, som krev mindre tid/energi per inntatt energieining (Meisingset 2003).

I Stad kommune er det fleire stadar store samlingar av hjort på vinterbeite. Typiske stadar er i nedre delar av dalføre og der sidedalar munnar ut i eit hovuddalføre. Dessutan er det ein del overvintring fjordnært. Kunnskap frå merka hjort frå fleire dalføre i Nordfjord viser ein strategi der dyra nyttar øvre delar av dalføre og gjerne sidedalar som sommarbeite.

3.7.1 Innmark

Engareal er eit ettertrakta beiteområde og kan på våren føre til store samlingar av hjort. Kor store skadane blir, avhenger av når beitinga skjer, omfang og varigheit, artssamansetting i enga, vêr og føre. Om hausten og vinteren kan tråkk og graving føre til tap i avlinga. Beiting på innmark får store konsekvensar for både mengde og kvalitet på graset.

Det finnast ingen samla database eller kartlegging av beiteskadar. Tilgjengeleg kunnskap byggjer på observasjonar og søknader om løyve til skadefelling. Storvalda har dei beste verkemidlane for å imøtekome beiteskadar. Ved å legge høgare jakttrykk på område der ein har stor risiko for beiteskadar og ved å jakte på innmark, kan ein ta ut dyra som gjer skade. Fleire av valda har laga ein plan om korleis ein gjennom jakta kan handtere problem med skade på innmark i sine forvaltningsplanar, likevel kan det vere vanskeleg å handtere dette i praksis. Rundt 40-50 % av den felte hjorten i kommunen er registrert som felt på innmark.

I ekstraordinære tilfelle kan det søkjast om skadefellingsløyve utanom ordinær jakttid. Kommunen kan gje løyve dersom hjorten gjer omfattande skade på fast eigedom, avling, frukttre, bærbuskar eller skog. Det kan og søkjast om midlar frå det kommunale viltfondet til tiltak for å førebyggje skadar på grasavling eller jordbruksvekstar som frukt, bær og grønsaker. Etter søknad kan det gjevast tilskot til dømes til inngjerding av innmark eller rundballar. Føresetnaden for å gje tilskot er at arealet drivast som næring, samt at tilhøyrande jaktfelt forvaltar hjorten på ein måte som ikkje gjev eit stort skadepress, eller at skadelidne sjølv ikkje har noko å seie i forvaltninga av hjortestammen i området.

3.7.2 Skog

Ein stor hjortebestand kan føre til betydelege skadar på skogen. Hjorten kan gjere skade i foryngingsfelt for furu og gran, samt på gran i hogstklasse III og IV. Både skotbeiting og barkgnaging er fenomen som i hovudsak førekjem om vinteren. Skotbeiting kan føre til veksthemming, endra form og død for dei verst ramma trea.

Dei mest alvorlege skadane på skog er frå borkgnaging. Dette kan føre til store økonomiske tap for skogeigar. Tre som har vore utsett for borkgnaginga kan få råteskadar og rotstokken vert øydelagt som sagtømmer. Råteskadar kan og resultere i stammebrekk som fylgje av svekka tre. Borkgnag førekjem primært om vinteren, i periodar med store snømengder og hard frost, når hjorten står i ly for vind og vêr i tette granbestand. Bestand i hogstklasse III og IV er mest utsette. Skadeomfanget er størst på gode granbonitetar. Skadane kan og førekome på yngre furu utan skorpebark.

Bilde 1: Borkgnag førte til store skader på skogen. Her er døme på ferske og litt eldre gnag. Foto: Karoline A. Bjerkeset

Skadar på skog vert sett i mange delar av kommunen, særleg i område med høg bestandstettleik av hjort. Skadepresset er størst i dei lågareliggjande områda, der hjorten held seg mest om vinteren.

Skogbrukslova § 9 seier at kommunen som viltorgan skal vurdere om det er behov for å regulere bestanden av hjortevilt slik at beitetrykket blir redusert der beiting av hjortevilt fører til vesentlege skadar på skog som er under forynging, eller der beitinga er ei vesentleg hindring for å overhalde plikta til å forynge skog.

3.7.3 Naturmangfald

Hjortebestanden kan påverke naturmangfald og miljø på ulike måtar. Til dømes, viss bestanden blir for stor, kan det føre til overbeiting av vegetasjonen. Dette kan få negative følgjer for økosystemet i form av at artar som er avhengig av same vegetasjon kan miste leveområda sine. Hjorten har ein viktig rolle i økosystemet der den er med på å forme å landskapet. Den er med på å halde tre- og buskesjiktet nede, noko som gjev lys og betre leveforhald for mindre plantar i feltsjiktet. I opne landskap kan den beite ned dei mindre plantane, samt at trakk kan gje groplass for tre og buskar (Hegland and Rydgren, 2016; Hanberry and Faison, 2023).

Det er og verdt å merke seg at klimaendringane kan påverke hjortebestanden. Det er ikkje usannsynleg at hjorten kan bli ein «klimavinnar» som kjem godt ut om vintrane blir mildare med mindre snø. Men endra klima kan og auke utfordringane i form av fleire eller nye parasittar som kan skape sjukdom hos hjorten.

Sjølv om hjorten høyrer til i skogen og har ein viktig rolle som del av det økologiske samspelet, kan høg tettleik true enkelte artar, som til dømes den raudlista arten alm. Alm er eit viktig tre i edellauvskog og andre lauvskogar, samt at enkelte styvingstre (forma av hausting til husdyrfôr) er viktige kulturhistoriske monument. Alm er og ein viktig levestad for mange andre sjeldne og trua organismar, som blant anna lav og sopp. Tilbakegangen i populasjonsstorleiken hos alm har i følge Artsdatabanken to hovudårsakar: 1) sjukdom og 2) beiting og gnag frå hjortedyr. Forynging av andre edellauvtre kan og verte negativt påverka av hjortebeiting (Jordal og Bratli, 2011).

Det er viktig å ha ein balansert hjortebestand for å oppretthalde eit sunt økosystem.

4 Vurdering av mål frå førre planperiode

4.1 Vurdering av hovudmål

Hjortebestanden i Stad kommune skal forvaltast slik at ein i eit langsiktig perspektiv sikrar ein livskraftig hjortestamme, med omsyn til biologiske prosessar, ressursgrunnlag og samfunns- og næringsinteresser.

Vurdering av målet: Ikkje nådd

Basert på vurderinga av delmål om bestandsstorleik, samansetting, slaktevekte og påkøyrslar, må totalvurderinga bli at målet er ikkje nådd for planperioden 2020-2023.

4.2 Vurdering av delmål

4.2.1 Organisering, valdstruktur og bestandsplanområde

Mål:

Redusere tal vald gjennom samanslåing, samt auke del vald som forvaltar hjorten gjennom fleirårige planar. Auke samarbeidet mellom eksisterande storvald og/eller bestandsplanområde og fremme kunnskap om hjortens arealbruk og forvaltning.

Vurdering av målet: **Delvis nådd**

Ytre Nordfjord bestandsplanområde (YNB) vart oppretta i 2017 og politisk godkjent i Stad kommune i 2020. Av dei 60 valda i kommunen har 15 meldt seg inn i YNB og forvaltar hjorten etter fleirårig bestandsplan, mens 8 er sokalla storvald med eigne forvaltningsplanar. Det er framleis 37 vald som får årleg tildeling av fellingsløyve frå kommunen. Kommunen ønskjer at det skal bli færre vald totalt og at fleire av valda skal forvalte hjorten etter fleirårige planar. Målet er delvis nådd fordi fleire vald har meldt seg inn i YNB, men det har ikkje vore reduksjon i tal vald totalt.

Kommunen har laga gode samarbeidsrutinar med fleire andre kommunar, blant anna Kinn og delvis Stryn gjennom oppretting av ei viltgruppe på tvers av kommunane. Det har vore gjennomført informasjonsmøte i gamle Selje og det har vore gjennomført eit «oppstartsmøte» for å lage til eit storvald på ytre Stadlandet. Dette arbeidet har ikkje vore følgt nok opp i ettertid.

4.2.2 Bestandsstorleik

Mål:

Hjortebestanden skal reduserast og stabiliserast på eit lågare nivå. Det noverande nivået er vurdert som høgt i høve til beitegrunnlaget, skadeomfanget i jord- og skogbruk, trafikkskadar og biologisk mangfald.

Vurdering av målet: **Ikkje nådd**

Det er fleire indikasjonar på at Stad kommune har nådd eit toppnivå for hjortetettleiken og at den no er i ferd med å reduserast. Sjølv om det har vore nedgang i sett hjort dei siste åra, er det for tidleg å konkludere med ein reell nedgang. Bestanden har heller ikkje stabilisert seg på eit lågare nivå, og nivået er framleis høgt sett over ein lengre tidsperiode. Målet er ikkje nådd, men tiltaka har vore godt gjennomført. Storvalda har nøye vurdert tal løyver og fordeling på kategoriane i sine planer, samt at jegerane har gjort ein god innsats med å halde eit høgt trykk på uttak. Fellingsprosenten er ikkje 100 % og for dei aller fleste vald er det framleis spelerom til å ta ut fleire dyr om naudsynt.

4.2.3 Bestandssamansetjing

Mål:

Å forvalte hjortebestanden slik at det vert ført vidare ei balansert bestandssamansetjing med omsyn til både kjønn og alder. Sett kolle per bukk indeksen bør reduserast til nærare 1,5 og indeksen for sett beinhonnel per bukk bør stabiliserast på eit lågt nivå. På sikt er det ønskeleg å få sett beinhonnel per bukk på eit nivå under 0,35.

Vurdering av målet: **Ikkje nådd**

Indeksen for sett kolle per bukk har blitt redusert i planperioden, mens indeksen for sett beinhonnel per bukk har vore stabil. Begge indeksane er høgare enn ønskeleg og målet er ikkje nådd.

4.2.4 Fellingsprosent

Mål:

Ha ein fellingsprosent på minimum 75 % i alle vald.

Vurdering av målet: Nådd

Fellingsprosenten gjennom perioden ligg i overkant av 83 %. Målet er nådd.

4.2.5 Slaktevekter

Mål:

Bremse nedgangen i slaktevekter og prøve å stabilisere utviklinga. På sikt er målet å auke slaktevektene igjen.

Vurdering av målet: Ikkje nådd

Oppslutninga rundt slaktevekter før 2018 er veldig låg, men har betra seg betrakteleg. Dette er ein veldig kort dataserie med tanke på at endring i slaktevekter skjer sakte og over lang tid. Indikasjonen er likevel at det er nedgang for alle kategoriane med unnatak av kalv. Slaktevektene for kalv er stabile gjennom perioden.

4.2.6 Datainnsamling

Mål:

Kommunen og valda skal til kvar tid ha best mogleg oversyn over hjortebestanden. Alle jaktfelt skal levere sett hjort og registrere slaktevekter.

Vurdering av målet: Nådd

I 2020 registrerte 89 % av jaktfelta sett og felt hjort og 99 % av hjorten som var rapportert inn på fellingsrapportene var registrert i hjorteviltregisteret som felt hjort. Med tanke på at det er ein del jaktfelt som ikkje jaktar so er dette veldig bra.

4.2.7 Skadar på innmark og skog

Mål:

Halde skadeomfanget på eit akseptabelt nivå for grunneigarar.

Vurdering av målet: Uviss måloppnåing

Problemområda er ujamt fordelt i kommunen og det har ikkje vore jobba nok med å få ein god oversikt på kva område som har problem og storleiken på skadane som blir gjort. Fri avskyting på kalv har vore positivt for dei med mykje kolle og kalv på bøen.

4.2.8 Trafikkpåkøyrslar

Mål:

Redusere tal påkøyrslar til under 1,7 % av tal felte dyr.

Vurdering av målet: Ikkje nådd

Sjølv om tal påkøyrslar har blitt redusert samanlikna med førre planperiode, er det framleis høgt og låg i 2022 var det totalt 22 påkøyrslar, noko som tilsvara 2,2 % av tal felte dyr.

5 Forvaltningsmål og tiltak

5.1 Hovudmål for hjorteforvaltninga i Stad kommune

Hjortebestanden i Stad kommune skal forvaltast slik at ein i eit langsiktig perspektiv sikrar ein livskraftig hjortestamme med omsyn til biologiske prosessar, naturmangfald, ressursgrunnlag og samfunns- og næringsinteresser. Jaktuttaket skal sikre sunne og produktive individ ved å forme hjortebestandens struktur og storleik.

5.2 Delmål

5.2.1 Bestandsstorleik

Mål:

Hjortebestanden skal reduserast og stabiliserast på eit lågare nivå. Det noverande nivået er vurdert som høgt i høve beitegrunnlag, skadeomfang i jord- og skogbruk, trafikkskadar og biologisk mangfald.

Bakgrunn for målet:

Hjortejakta er ein viktig utmarksressurs for grunneigarane i Stad kommune og har stor rekreasjonsverdi for jegerar både innafør og utanfor kommunen. Men hjortestamma må ikkje bli av ein slik storleik at det går på kostnad av dyra sin helse, kondisjon og velferd, samt at skadeomfanget blir uakseptabelt for andre samfunnsinteresser.

For høg tettleik av hjort reduserer dyras eigen kvalitet og overlevingsevne. Bestandar med lågare tettleik er meir robust og meir motstandsdyktige mot smittsame sjukdomar. Aktuelle sjukdomar er hjortevorter som vi allereie har sett døme på i kommunen, parasittbelastning, samt skrantesjuke (chronic waste disease – CWD) eller andre sjukdomar. I tillegg kan for høg tettleik av hjort ha negativ verknad på andre artar, blant anna raudlistearten alm.

Det er framleis for mange påkøyrslar i kommunen og enkelte område slit med hjorteskarar i jord- og skogbruk. Stad kommune oppfattar hjortetettleiken som for høg og det overordna målet er difor å redusere og stabilisere tettleiken på eit lågare nivå. Sjølv om det er teikn på at hjortetettleiken er stabilisert, er det framleis for høg tettleik totalt sett og det er viktig å halde eit høgt jakttrykk om ein skal klare å nå måla. Vald kan nytte løyve på eldre dyr til å ta ut kalv eller ungdyr av same kjønn om dei ønskjer å spare sine stamdyr.

Tiltak i planperioden:

- Tilpasse løyvingar etter tilgjengeleg kunnskap om bestandsutvikling.
- Sikre høgt nok uttak av tal dyr og rett uttak av unge dyr og produksjonsdyr.
- Ta ut eit overskot av koller i enkelte områder der tettleiken er størst.
- Gode samarbeidsrutinar mellom offentlege aktørar og grunneigarar om lokal forvaltning.

5.2.2 Bestandssamansetjing

Mål:

Å forvalte hjortebestanden slik at det vert ført vidare ei balansert bestandssamansetjing med omsyn til både kjønn og alder. Sett kolle per bukk indeksen bør reduserast til 1,5 i planperioden (på sikt er

målet under 1,2) i utmark og indeksen for sett beinhonnel per bukk bør stabiliserast på eit lågt nivå under 0,35.

Bakgrunn for målet:

Indeksen for sett kolle per bukk har gått ned, men er framleis høg. Det er ønskeleg å få ei kjønnsfordeling meir lik naturlege bestand. Kjønnsfordelinga er ujamn i kommunen og storvalda kan ta omsyn til dette in sine planar og ved fordeling av løyve innad i valda. Målet er satt for utmark då desse tal frå utmarka antakeleg gjev ein indeks meir lik den faktiske fordelinga i bestanden sidan ein tek vekk unaturleg skeivfordeling som kan kome frå gjengåande innmarskjakt i område med store flokkar dyr på innmarka. Begge indeksane vert vurdert årleg.

Det høge uttaket av eldre dyr tidlegare har ført til ein relativt låg snittalder. I dei seinare åra har uttaket blitt meir balansert, og mange vald tek ut meir kalv og ungdyr. Enkelte vald har gjennomført sjølvpålagde avgrensingar på uttak av storbuk. Sett beinhonnel per bukk har indikert ei endring i positiv retning, men det kan bli endå betre.

Ei bestandssamansetting med låg del vaksen bukk påverkar ikkje vekstraten i bestanden, men vil føre til seinare brunst for kollene og dermed seinare kalvefødsel og dårlegare vilkår for vinteren. Kalvuttaket bør ligge på minimum 30 %, gjerne meir. Ved å ta ut mykje kalv, tek vi og vekk ein del av dei dyra som ville ha dauda i løpet av ein eventuelt hard vinter.

Fleire jegerar veigar seg for å skyte kolle fordi det kan vere vanskeleg å sjå forskjell på fjorkolle og eldre kolle. Om slike vurderingsfeil gir utslag på statistikken kan storvaldet informere om dette skriftleg saman med fellingsrapporten. Det er ønskeleg at ein tek ut små dyr, og kommunen har forståing for at slike feil kan skje. Det er viktig at ein ikkje let vere å skyte dei små dyra. Miljødirektoratet rår i frå å bruke vektgrenser i forvaltningsplanane. Rapportering av felte dyr til kommunen/SSB skal alltid gjerast etter rette alder vurdert etter tannutvikling.

Det vart tidlegare lagt opp til kjønnsbalansert uttak på grunn av manglande datagrunnlag for heile kommunen. For å betre kjønnsbalansen bør uttaket ha ein liten overvekt av koller i neste periode.

Tiltak i planperioden:

- Ein liten overvekt av kolle i uttaket totalt.
- Avgrense uttak av storbuk og ha fokus på uttak av små og/eller unge dyr.
- Kalvuttaket bør vere på 30 % eller meir.
- Kommunen søker om kvotefri jakt på kalv dei åra det er opna for det.
- Kolle kan samlast i ei gruppe for å redusere vegring for å skyte fjorkolle. Det må då føreligge maksfordeling på eldre hanndyr og beinhonnel, samt at planen skal legge opp til at det er dei små og unge dyra som skal prioriterast i uttaket.
- Kommunen skal vurdere måla til gjeldande bestandsplan ved tildeling av årlege fellingsløyve og godkjenning av forvaltningsplanar.
- Formidle årlege statistikkar som syner utvikling av hjortebestanden.

5.2.3 Fellingsprosent

Mål:

Ha ein fellingsprosent på minimum 75 % i alle vald.

Bakgrunn for målet:

For å kunne gjennomføre ei målretta forvaltning bør fellingsprosenten ligge på minimum 75-80 %, men gjerne høgare (Meisingset; 2003, 2008). I Stad kommune har den samla fellingsprosenten vore på godt over 75 % sidan 2016. Det er framleis eit mål å halde trykket oppe.

Det har vore ønske om at vald kan flytte meir enn dei anbefalte 10 % av løyver mellom år. Då kommunen ønskjer reduksjon i hjortetettleiken vert det lagt til rette for det. Vald med godkjent forvaltningsplan kan flytte inntil 20 % av tildelte løyve frå eitt år til eitt anna i planperioden, med forbehold om at dei er ubrukte. I tillegg kan vald søke om endring i godkjent forvaltningsplan kvart år innan 1. mai om dei ser høve for det. Flytting av løyve mellom år gjeld på valdnivå og ikkje på jaktfeltnivå. For jaktfelta innad i valdet kan løyver flyttast etter valdets egne reglar, so lenge valdet totalt sett held seg innfor dei tildelte løyva, inkludert eventuelle overflyttingar av løyve.

Kommunen kan vurdere minstearealet og eventuelt gjere endringar for å ta omsyn til ujamn fordeling i tettleiken av hjort i kommunen. Dette kan gjerast uavhengig av planperioden.

Tiltak i planperioden:

- Justere tildeling av løyve og minsteareal om naudsynt.
- Hjorteutvalet/jaktvalda skal oppmode til meir jakt og vurdere tiltak som kan auke jaktinteresse og rekruttering.
- Vald med godkjent fleirårig plan kan flytte inntil 20 % av tildelte løyve frå eitt år til eitt anna.

5.2.4 Slaktevekter

Mål:

Auke slaktevektene i alle alders- og kjønnskategoriar.

Bakgrunn for målet:

Det er låg oppslutning på gamle data på slaktevekter, men det er sterke indikasjonar på at slaktevektene har minka. Dette gjeld dei fleste kommunar på vestlandet. Kommunen skal jobbe for å auke slaktevektene i alle alders- og kjønnskategoriar på sikt. Storvalda kan ha ei ordning der dei klassifiserer «skrapdyr» og legg til rette for at jegerar som tek ut slike dyr kan få eit gode ved til dømes at valdet betalar fellingsavgifta eller at jegeren får eit ekstra løyve.

Tiltak i planperioden:

- Halde eit høgt trykk på avskytinga i alle vald.
- Ein liten overvekt av koller i uttaket av vaksne dyr (1,5 år og eldre).
- Det bør vere maks. 35 % eldre dyr i avskytinga.
- Oppmode valda til å innføre skrapdyrordning som eit punkt i forvaltningsplanen.

5.2.5 Datainnsamling

Mål:

Kommunen og valda skal til ei kvar tid ha best mogleg oversyn over hjortebestanden. Alle jaktfelt skal registrere sett og felt hjort, samt gjennomføre vår- og haustteljing der det er mogleg. Slaktevekt skal registrerast for kvart felte dyr. Kommunen oppmodar om at jegerar/jaktlag registrer kvar jaktdag i «sett og skutt»-appen/hjorteviltregisteret.

Bakgrunn for målet:

Datainnsamlinga i samband med jakta er det beste forvaltningsverktøyet som finnast per dags dato. I samband med data frå vår- og haustteljingar, fallviltregistreringar og forskingsprosjekt, gjev det høve til å ha oversyn over hjortebestanden. For å få best mogleg kvalitet på data som vert samla, er det ynskjeleg at flest mogleg registrerer jaktdata i «sett og skutt»-appen/hjorteviltregisteret og deltek i teljingane. Det skal registrerast ein jaktdag sjølv om det ikkje har blitt sett eller skote dyr. Storvald med forvaltningsplan vert i dag honorert økonomisk for deira innsats i datainnsamlinga.

Registrering i hjorteviltregisteret har blitt veldig bra, men det er få vald (utafor Eid) som er med på vår- og haustteljing, som er ei ny ordning for mange av valda der.

Tiltak i planperioden:

- Oppmode jegerar til å rapportere sett og skutt hjort undervegs i jakta. Valdansvarleg og/eller kommunen skal få informasjon om felte dyr undervegs i jakta om dei ber om det.
- Sikre at alle vald leverer fellingsrapport seinast 14 dagar etter at jakta er avslutta.
- Alle jaktfelt som driver jakt skal registrere sett og felt hjort i hjorteviltregisteret.
- Oppmode om at det blir registrert nøyaktige vektorer (ikkje anslått).
- Honorere storvald med bestandsforvaltning som bidreg til datainnsamling etter reglane lista i reglementet for viltfondet.
- Jobbe for å få opp oppslutninga på vår- og haustteljing.

5.2.6 Skadar på innmark og skog

Mål:

Halde skadeomfanget på eit akseptabelt nivå for grunneigarar.

Bakgrunn for målet:

Skadar på innmark og skog kan i delar av kommunen være svært omfattande. Førebuing mot skadar skal i hovudsak gjerast under ordinær jakt. Ved høgt uttak av kalv og ungdyr, må det takast ut fleire dyr totalt for å få til reduksjon. I tillegg skal ein stor del av dyra takast på innmark i problemområde. Storvaldet skal gje ekstra løyve til jaktfelt som fyller kvoten og følgjer avskytingsplanen. Grunneigarar kan nytte fri avskyting på kalv dei åra det er opna for det av Direktoratet.

I område der problema har vore størst, har skadefellingsløyve til dels verka avbøtande, men det skal ikkje tildelast skadefellingsløyve dersom formålet kan nås på anna tilfredsstillande måte. I enkelte område, spesielt ved dyrking av frukt og bær, må det gjerdast. Retningslinene for viltfondet opnar for at det kan gjevast tilskot til førebyggjande tiltak mot hjorteskade slik som til dømes inngjerding.

Tiltak i planperioden:

- Registrere skadar på innmark og skog. Betre systemet for datainnsamling av skadar på eng og skog. Skogskadar kan rapporterast inn på <https://skogskader.nibio.no/skadeform>.
- Valda skal involvere bøndene som driv aktivt og ta omsyn til landbruksinteressene ved utarbeiding av sine forvaltningsplanar, som gjerne kan synleggjere områder med stort press.
- Forvaltningsplanane skal synleggjere korleis storvaldet legg til rette for å få til høg fellingsprosent, samt uttak av skadedyr under ordinær jakt.
- I område med mykje skade skal ein stor del av dyra takast på innmark.
- Storvaldet skal gje ekstra løyve til jaktfelt som fyller kvoten og følgjer avskytingsplanen, so lenge valdet har tilgjengelege løyve.

- Aktiv bruk av viltfond i det førebyggjande arbeidet.

5.2.7 Trafikkpåkøyrslar

Mål:

Redusere tal påkøyrslar til under 1,7 % av tal felte dyr (vurdert etter SSB-år).

Bakgrunn for målet:

Det har dei siste tre åra vore ein reduksjon i tal påkøyrslar samanlikna med dei tre føregåande åra. Påkøyrslar er kostbart å følgje opp, påfører unødig lidning hos dyra og kan skape trafikkfarlege situasjonar for menneske. Det er ønskeleg å vidare redusere tal påkøyrslar i kommunen. Då det er ein lineær samanheng mellom bestandsstorleik og tal trafikkpåkøyrslar, er grenseverdien ikkje sett som eit tal påkøyrslar, men som ein prosentsats av fellingsresultat som er ein indikator for hjortetettleiken i kommunen.

Rundballar lagra langs veg kan tiltrekke seg dyr, samt redusere sikten langs vegen. Dyr som må krysse vegen for å nå rundballar, samt dyr som står ved rundballar og blir skremt kan vere vanskeleg å sjå i tide. Rundballar skal lagrast i god avstand frå veg og på plassar som ikkje hindrar sikt. Inngjerding kan hjelpe med å halde hjorten vekk, og viltfondet kan nyttast til å dekkje ein liten del av kostnaden.

Storvald kan i forvaltningsplanen vurdere om det kan gjevast ekstra løyve på plassar med høgare fare for påkøyrslar om jaktfeltet elles fyller kvoten og følgjer avskytingsplanen.

Tiltak i planperioden:

- Registrere fallvilt i hjorteviltregisteret og bruke registreringane aktivt.
- Involvere offentlege ettersøksjegerar i vurdering av eventuelle tiltak på spesielt utsette punkt.
- Om mogleg, iverksette tiltak i samband med vegstyresmaktene, som hjortesilt, siktrydding, eller andre tiltak dersom utviklinga går i negativ retning og gode løysingar kan utviklast.
- Storvald med mykje påkøyrslar bør gje ekstra løyve til jaktfelt i utsette område.
- Jobbe for å redusere hjortetettleiken.
- Jobbe for å redusere farleg lagring av rundballar langs veg.

5.2.8 Organisering, valdstruktur og bestandsplanområde

Mål:

På sikt er målet at all hjorten i Stad kommune skal forvaltast etter fleirårige planar. I planperioden skal det jobbast for å redusere tal vald gjennom samanslåing, samt auke del vald som forvaltar hjorten gjennom fleirårige planar. Auke samarbeidet mellom eksisterande storvald og/eller bestandsplanområde og fremme kunnskap om hjortens arealbruk og forvaltning.

Bakgrunn for målet:

Hjorten bør i størst mogleg grad forvaltast i større einingar og gjennom fleirårige planar. Merkeprosjektet i Nordfjord har vist at hjorten i Stad kommune ikkje held seg innanfor dagens vald og ikkje heller innafor kommunegrensa. Merkeprosjektet «Vesthjort» vil vere med på å auke kunnskapen vi har om hjorten i Stad kommune.

Ytre Nordfjord bestandsplanområde vart etablert i 2018. Administrasjonen ser klare forvaltningsmessige fordelar ved å forvalte hjorten i større einingar innafor etablerte

bestandsplanområde. Det er mange små vald som får årleg tildelt løyve frå kommunen. Med større vald og fleirårige planar får grunneigarane meir fleksibilitet til å gjennomføre jakta.

Vald i eit bestandsplanområde fungerer som det har gjort tidlegare, det er berre sjølve måla og avskytingsplanen som er felles innafør hjorten sitt årsleveområde. Valda bestemmer sjølv korleis dei organiserer jakta og kan fastsette dette i egne vedtekter eller i ein tiltaksplan godkjent av årsmøte. Storvald som ikkje er medlem av bestandsplanområde må førehalde seg til dei måla som er satt innafør dei relevante årsleveområda og syte for at valdets mål ikkje hindrar overordna måloppnåing.

Kommunen har hatt godt samarbeid med hjorteutvalet, som framleis tek på seg ein del oppgåver rundt organiseringa av jakta, spesielt for storvalda i Eid. Valda har fått til ei god og grunneigarstyrt forvaltning, samt god rapportering av sett og skutt hjort. Kommunen har minimum eitt møte per år med hjorteutvalet, der referat frå møte vert gjort tilgjengeleg på heimesida.

Tiltak i planperioden:

- Arbeide for å redusere tal vald i kommunen, og opprette nye storvald.
- Følgje opp vald som ønskjer å inngå i eit bestandsplanområde.
- Etablere gode og naudsynnte samarbeidsrutinar med nabokommunar.
- Legge opp til fellesmøte for vald innafør kvart årsleveområde på tvers av kommunegrenser.
- Oppmuntre valdleiarar og andre jegerar til å delta på temadagar og viltseminar.
- Bruke ny informasjon frå merkeprosjektet «Vesthjort» aktivt i vidare forvaltning.

5.2.9 Arealbruk

Mål:

Hjort skal takast omsyn til i arealforvaltninga i kommunen.

Bakgrunn for målet:

Dyrevelferd går ikkje berre på dyret sin helse, men og på korleis vi forvaltar viltets leveområde. Ved å trekke inn arealbruk kan ein sikre at hjorten sitt habitat og trekkruter vert teke omsyn til i den generelle arealforvaltninga og blir ein del av det systematiske arbeidet i kommunen.

Tiltak i planperioden:

- Nytte relevant kunnskap om hjortens arealbruk ved vidare utvikling av kommunen.
- På sikt jobbe for at hjort blir ein del av kommunen sin arealplan.

Referansar

- Hanberry, B.B. & Faison, E. (2023) *Re-framing deer herbivory as a natural disturbance regime with ecological and socioeconomic outcomes in the eastern United States*. *The Science of the total environment* **868**: 161669.
- Hegland S.J. & Rydgren K. (2016) *Eaten but not always beaten: winners and losers along a red deer herbivory gradient in boreal forest*. *Journal of Vegetation Science* **27**:111–122.
- Hegland, S.J. og Frøyen, M. (2021) *Evaluering av forsøk med dynamiske hjorteski i Vestland fylke 2017-2021*. HVL-rapport 22.
- Jordal, J.B. & Bratli, H. 2011. *Styvingstrær og høstingsskog i Norge med vekt på alm, ask og lind. Utbredelse, artsmangfold og supplerende kartlegging i 2011*. Rapport J.B. Jordal nr. 4-2012. 114 s
- Kausrud, K., Vandvik, V., Flø, D., Geange, S.R., Hegland, S.J., Hermansen, J.S., Hole, L.R., Ims, R.A., Kausrud, H., Kirkendall, L.R., Nordén, J., Nybakken, L., Ohlson, M., Skarpaas, O., Wendell, M., Boer, H., Eldegard, K., Hindar, K., Krokene, P., Järnegren, J., Måren, I.E., Nielsen, A., Nilsen, E.B., Rueness, E.K., Thorstad E.B. og Velle, G. (2022). *Impacts of climate change on the boreal forest ecosystem*. Scientific Opinion of the Panel on Alien Organisms and Trade in endangered species (CITES) of the Norwegian Scientific Committee for Food and Environment. VKM rapport 2022:15.
- Meisingset, E. L. (2003): *Hjort og hjortejakt i Norge*. Naturforlaget.
- Meisingset, E.L. (2008): *Alt om hjort*. Tun forlag, Oslo.
- Solberg, E. J., Veiberg, V., Strand, O., Hansen, B.B., Rolandsen, C. M., Andersen, R., Heim, M., Solem, M. I., Holmstrøm, F., Granhus, A., Eriksen, R. & Bøthus, S.W. (2022) *Hjortevilt 1991-2021 - Oppsummeringsrapport fra overvåkningsprogrammet for hjortevilt*. NINA rapport 2141
- Vetter, S.G og Arnold, W. (2018) *Effects of population structure and density on calf sex ratio in red deer (Cervus elaphus) – implications for management*. *European Journal of Wildlife Research* **64**: 30